

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Cautela Confessarii Pro Foro Sacramentali Occasione
Decretorum S. M. Alex. VII. Innoc. XI. Et Alexandri VIII. ...**

Matthaeucci, Augustín

Francofurti Ad Moenum, 1711

Cap. XVII. Mendacium, & Amphibologia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40684

CAPUT XVII.

Prop. XXVI. XXVII. & XXVIII.
ab Innoc. XI. Sc.
Mendacium, & Amphibologia.

1. PROP. 26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio sine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

PROP. 27. Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium; aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censcatur, tunc expediens, & studiosa.

PROP. 28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali prestare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur facere crimen occultum.

Tractanda hoc capite connectuntur cum resolutis in superiore; que data opera in duo distinxit, ut sicut propositiones diversa tangunt, juramentum, mendacium, & amphibologiam, ita Confessarius ea distinctè possit sub propriis titulis distributa pro sua instructione perlegere.

2. Quæritur, quid sit mendacium?

Resp. Est falsa significatio vocis cum intentione fallendi, & animò dicendi falsum: seu, est difformitas verborum cum menti loquentis, adeò ut loquens aliud in mente habeat, & aliud ore proferat: propterea communiter asseritur, quod mentiri sit contra mentem ire; itaque cum mens aliud intendit verbis aperire, quam sentiat, dicitur mendax; sic, si, dum in mente habes, quòd Petrus currat, & ore proferas, quòd non currat, mentiris: super quo est advertendum: quòd si putes Petrum currere, & Petrus à parte rei non currat, si affirmas: Petrus non currit: etsi verum materialiter dicas, formaliter tamen mentiris, quia verbis non significas, quòd mente concipis, & ut putas; si verò à parte rei Petrus non currit, & ipsum currere concipias, dum dicis: Petrus currit; etsi falsum materialiter dicas, formaliter tamen verum asseris, & propterea non mentiris.

3. Quæritur, quomplex sit mendacium?

Resp. Triplex. 1. Jocosum, eum absque ullius damno, sed joci gratia mentiris. 2. Officiosum, cum pro tua, vel alterius utilitate mentiris. 3. Perniciosum, dum cum damno alterius mentiris.

4. Sed quæritur, an omne mendacium sit ex suo genere peccatum?

Resp. Affirmativè, & ita, ut in nullo casu, nec ad vitandam sui, vel alterius mortem, nec ad servandam pudicitiam, ad animæ salutem, nec etiam pro Dei gloria mentiri liceat: text. in cap. primum est capitale, in cap. Ne quis arbitretur, & in cap. faciat homo 22. q. 2. & ex D. Thom. 22. quest. 110. artic. 3.

(Aaa) 3

Ratio

Ratio est, quia difformitas oritur ex dissonantia verborum ad mentem, quae est semper intrinsecè mala. At perniciosum est ex suo genere mortale nisi parvitas materiae excuset, in rebus in quibus huiusmodi parvitas datur; jocosum verò, & officiosum sunt venialia.

5. Sed quaeritur, an jocosum, & officiosum, quae, ut talia sunt veniale, transeant in perjurium si juramento affirmantur?

Resp. Affirmativè; nam perjurium est mendacium juramento firmatum: omne autem perjurium, quantumcumque mendacium sit leve, ex sui ratione est mortale, cap. ult. 22. qu. 1. Ubi dicitur perjurium grave scelus est: adeò ut à perjurio nec metus mortis excuset: cap. si quis 22. qu. 5. Ratio est, quia cum in juramento Deus adducatur in testem, perjurium semper est mortale, etiam in re levissima, quia atrocissima fit injuria in ejus veritatem: hinc regula generalis est, quod, mendacio interveniente, semper juramentum est mortale, etiam si per jocosum mentiatur, nam gravissima fit Deo irreverentia, cum in suis jocis adhibere testem, falsitatis. Vid. cap. praterito.

Sed dices, in mendacio jocosum loquens, non habet intentionem fallendi; ergo non mentitur, ergo mendacium jocosum non est malum: & si ei addatur juramentum, perjurium non patratum?

Resp. Negando antecedens, loquendo de interpretativa intentione; nam certè intendit, ut audiens credat verum esse, quod secundum vocis significationem est falsum: si enim hoc non intenderet, utique verba falsa non pronuntiaret.

6 Sed quid, si audiens non fallatur, vel quia non adest, vel quia, cum mendacium sit jocosum, fidem non adhibet loquenti?

Resp. In casu etiam mentiretur, patet ex Divo Thom. 2. 2. qu. 110. art. 1. in corpore & in 3. distinct. 38. qu. 1. articulo 1. ad ultimum, ubi: quicumque falsum loquitur, quantum est in se, fallit, quamvis non semper aliquis per ejus verbum fallatur. Et ex D. Bonavent. in 3. distinct. 38. qu. 5. num. 50. ubi hæc sunt. Cum dicitur mendacium, est falsa vocis significatio cum intentione fallendi, non idem est fallere, quod decipere: sed idem est fallere, quod falsum dicere: unde sensus est, cum intentione fallendi: hoc est, falsum dicendi: & hoc utique convenit mendacio jocosum: ergo, qui sciens, falsum loquitur, etiam per jocosum mentitur, sive audientem fallat, sive non; & dum jurat, est perjurus: quòd si mendacia non habent, quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur juxta illud psalmi: *mentita est iniquitas sibi*. Fagnan. in 5. ad cap. Falsidicus de crimine falsi.

7. Quaeritur, an sit mortale, & perjurium jurare falsum cum restrictione mentali, seu cum locutione amphibologica, sic nimirum, ut quis non intendat propositionem, quam profert, in sensu, in quo ab audientibus intelligitur, sed in alio; seu subintelligat aliquid in mente, quod reddat propositionem veram, quae secundum externam vocis significationem est falsa: v. g. interrogor, an Petrus occiderit Paulum, quem ego ab eo occidere vidi: ne ipsum interrogantem infamem: juro: nescio Petrum occidisse Paulum: sub intelligendo in mente

ut tibi referam: vel de alio Petro, ab eo, de quo quaeritur?

Resp. Affirmativè, patet ex decreto Innoc. ratio est, quia in eo mentior; etenim cum verba illa: *nescio Petrum occidisse Paulum*: simpliciter prolata, significant me absolute id nescire, dum mente sensum restringo, vel in alio subintelligo, quem ipsa secundum externam significationem vocis non habent; vel in quo scio ab interrogante non intelligi, falsum dico; nam aliud ore dico, & aliud mente teneo, & illis verbis utor, ad hoc, ut audiens fallatur, & credat verum esse, quod verba sonant; si enim hoc non intenderem, verba falsa non pronunciarerem; verax, & non mendax essem, si in mentem haberem, quomodo per verba exprimo ei, quem alloquor; & ideo, cum addo mendacium juramentum, sum perjurus.

8. Sed quaeritur, *an, cum iusta causa liceat, & sine restrictione loqui, & jurare: v. g. interrogatur mulier à marito, suspicante de ipsius adulterio, quod secretò commisit, quam, stricto gladio, aggreditur, ut dicat, an adulterium commiserit, occiditur, si fateatur: Si mulier neget, mentitur: si fateatur, occiditur: dubitatur, an ad utrumque vitandum possit licite dicere, non commisit, subintelligendo, ut tibi declarem: vel, hanc antecedenti?*

Utrique sunt DD. negat Dominicus Soto de just. & jur. lib. 5. quest. 6. art. 2. prop. fin. Affirmat Diana Coord. tom. 8. tract. 4. resolut. 4. num. 13. allegans Sayrura lib. 5. cap. 4. nu. 24. Cardenas cris. ad prop. ab Innoc. XI. damnat. dissert. 19. cap. 6. num. 68. Viva ad proposit. damnat. ab

Innoc. XI. par. 2. prop. 26. & 28. à num. 3. alique plures apud Fagnan. cit. num. 41. Concordant Pisanus Glad. Gedeonis ad prop. damnat. ab Innoc. XI. prop. 26. nu. 2. & Mayol. sum. moral. p. 2 §. 8. precept. prolog. 2. de us. equivocat. & restrict. ment. dividentes restrictionem in purè mentalem, exterius nullatenus apparentem, & significatam, quam vocant etiam restrictionem formalem, & in non purè mentalem, seu etiam externam, & sensibilem, quam & materialem appellant.

9. Restrictio purè mentalis habetur, quoties verba, quæ quis profert, nec ex sua significatione, nec ex se, neque ex circumstantiis occurrentibus loci, temporis, personæ, ac modi interrogandi eum sensum patiuntur, quem proferens intendit, & quem audiens etiam prudens, & oculatissimus, & hic, & nunc diligentissimè attendens ad verba, penetrare non potest; ut si quis interrogatus, *An Petrus sit domi?* respondeat, non, subintelligendo in mente, ut *noceat*, ut *faciat chimeram*: quando interrogatio est de existentia naturali; vel, si interrogatus: *An Petrus sit mortuus*, affirmet, intelligendo *civiliter*, seu, *per assumptionem habitus religiosi*, quando ex circumstantiis apparet, locutionem esse de morte naturali, de qua respondens interrogatur.

Hujusmodi restrictionis speciem esse ab Innoc. confixam patet ex verbis propositionis 26. intelligendo *intra se, eamque esse in omni casu illicitam, & intrinsecè malam*, adeò ut etiam sit perjurus, qui cum ea restrictione jurat, ut dixit allegat. Viva num. 4. probatque Mayol ubi sup. ex quo restrictio interna, & purè men-

mentalis sit verè. vel æquivalenter mendacium: mendacium enim aliud non est, quàm *locutio difformis menti loquentis*. quoties autem verba nec secundum se, neque sub his circumstantiis externis exprimentur objectum, prout est in mente loquentis, tunc locutio est mendax; & habetur malicia mendacii, quæ consistit in abusu locutionis, quæ à Deo hominibus data est, ut sit expressiva mentis, eique conformis per Polman. *Breviar. theol. par. 2. part. 2. num. 1036*. Sed in restrictione purè mentali, & interna totum hoc habetur. Quomiam licet verba, ut conjuncta cum eo, quod mente retinetur, faciant sensum verum, illud tamen, quod mente retinetur, impertinenter se habet ad locutionem, seu ad significandum audenti iudicium, quod habet loquens de objecto, circa quod interrogatur.

Consideratur etiam, quod loquens cum restrictione purè mentali ponit signa externa, quæ, spectato significato, & juxta communem hominum acceptationem sunt menti difformia, estò sint conformia cum eo, quod mente retinetur, & à verbis non significatur, nec ab audientibus percipi potest, ergo adhibens in locutione restrictionem purè mentalem est verè mendax, & perjurus, si ita loquens juret.

10. *An autem licitus sit usus restrictionis purè mentalis ad vitanda incommoda nonnulla, ut ad vitandam vitam, honorem, & res?*

Respondetur Negative, prout patet ex damnatione 27. propositionis, ibi: *Causa justa utendi his amphibologiis*, hoc est, purè mentalibus; pronomen enim *his*, determinat sequentem vocem *amphibolo-*

logus, non ad quascumque, sed ad illas, de quibus dictum erat in *prop. 26*. Et constat pariter, quòd D. Augustinus *lib. contra mendacium* nullam justam causam agnoscat ad mentiendum, & omnem excludit, ut *cap. 14. & 19*. adeo ut alleat non licere mentiri, nec pro vitanda morte proximi, nec pro salute animæ, vel ad hominem baptizandum. Quinimò nec ad vitandam propriam mortem mentiri licet. Unde si Tyrannus mihi mortem minaretur, nisi proferrem aliquod mendacium, non possem hoc mendacium, quamvis levissimum, aut jocosum proferre ad mortem declinandam, eo quod mendacium hoc sit intrinsecè malum, nec possit ab hac circumstantia mortis declinandæ honestari. Locutio autem cum restrictione purè mentali est propriè mendacium, ut diximus, habetque malitiam tam necessariò & inseparabiliter annexam, quàm mendacium, ut notavit Poncius *Commentar. de pecc. in 3. dist. 38. qu. unic. num. 130*. Ergo nulla incommoda excusant restrictiones purè mentales, sicut nec ipsa mendacia.

11. Dices. Pro vita defendenda licitum est injustum invasorem occidere cum moderamine inculpata tutela, ergo etiam ad eum finem licebit respondere cum restrictione purè mentali.

Respondetur, negando consequentiam, nam locutio cum restrictione purè mentali de necessitate est difformis menti, atque ita est mendacium stricto modò, & licet non licet mendacium ad vitandam vitam, ita nec restrictio purè mentalis.

Addo, quòd statim ac adhibetur restrictio purè mentalis, non habetur defensio

fenſio cum moderamine inculpatæ tutelæ; quoniam non poteſt dici moderamen inculpatæ tutelæ, cum modus, quo vita defenditur eſt illicitus: modus autem, quo defenderetur vita per locutionem cum reſtrictione purè mentali, eſſet illicitus: Aſſumeretur enim locutio, quæ eſſet menti diſſoemis, in quo ſtat mendacii & hujus reſtrictionis malitia inſeparabilis.

12. Adverto, quòd ſi uſus reſtrictionis purè mentalis eſſet licitus, actum eſſet de ſocietate, & bona fide, ac certitudine contractuum, & commerciorum inter homines.

13. Reſtrictio verò non purè mentalis, ſeu externa, & ſenſibilis habetur per verba, quæ de ſe unam tantùm ſignificationem communem habent, ſed ratione circumſtantiarum habent aliam particularem, quam circumſtantiæ hic, & nunc occurrentes faciunt, etiam juxta intentionem interrogantis, propter quas proinde poſſet evenire in cognitionem ſenſus, à proferente uſurpati, ſi diligenter ea verba, & circumſtantias examinaret, & ponderaret: Quòd ſi tunc ob præcipationem judicii, & omiſſionem conſiderationis illarum, mentem loquentis non intelligat, vel non in alio, quàm in ſenſu communi ea verba accipiat: id per ſe non provenit ex loquente, nec ex æquivocatione, tamquam ex cauſa per ſe, ſed ſolum ex illius inconfideratione, & ignorantia, & ita audiens ex propria culpa ſe fallit, & non decipitur à loquente, qui proferit verba, quæ ex circumſtantiis verum ſenſum in communi omnium prudentum acceptatione recipiunt.

14. Ità, dum Confefſarius interrogatus, *Matthæi Cantela Confefſ.*

tur, & minis cogitur, ut dicat, *an audivit Petrum in Confefſione ſe accuſaſſe de fornicatione*: ſi reſpondet, *non audivi*, vel *neſcio*: non mentitur, & ſi jurat, non eſt perjurus. Senſus enim reſponſionis ex communi prudentum ſenſu eſt, *non audivi extra confefſionem*; non *audivi, ut homo*; non *audivi, ut reus*: quia re vera extra confefſionem non audivit, ſed in confefſione: non audivit, ut homo, ſed ut miniſter Chriſti; non audivit, ut reus, ſed ut Jdex; & neſcit notitia aliis communicabili, quia quæ habetur per confefſionem, nulli communicari poteſt. Quos ſenſus poterit audiens percipere, ſi attendat ad circumſtantiam interrogationis, perſonæ, quæ interrogatur, & delicti, de quo quærit: nam interrogat Confefſarium de auditis in confefſione, de quibus Confefſarii extra confefſionem loqui non poſſunt: Atque ita, ſi dictas circumſtantias ponderet, poterit verum ſenſum reſponſionis percipere: & hinc patet circumſtantias ſufficienter ſignificare, in quo ſenſu Confefſarius reſpondeat.

15. Item, ſi Reus interrogetur non juridicè ab Jdice de crimine vero, ſed occulto, non tenetur ei reſpondere, ut ex D. Thoma dixi cap. priori num. 42. Quòd, ſi Reus urgeatur reſpondere, & nec appellatione, aut ſilentio, vel alia via poſſit reſponſionem declinare, non tenetur adhuc fateri veritatem, ſed poteſt licitè eam occultare æquivocatione materiali dicendo, *non commiſi*; quæ verba in communi acceptatione faciunt hunc ſenſum; *non commiſi crimen, de quo me, tanquam Jdex, valeas interrogare, & quòd tibi interroganti injuſtè debeam fateri*.

(Bbb)

fateri,

fateri, ut notavit allegat. Mayol; nec tunc mentitur, sed verum dicit, ut apud Poncium *num. 1. 24.* quia ex circumstantiis illius interrogationis sufficienter innotescit, quod ipse sic respondeat in illo sensu; quoties autem ex nonnullis verbis significatur sufficienter aliquid, non est necessarium adde alia verba. Quando verò juridice interrogatur, non potest equivocare, quia in tali casu bonum publicum bono privato debet prevalere.

16. Item Legatus Principis à Rege, ad quem mittitur, interrogatur de iis, quæ secretò sibi fuerunt à suo Principe communita, ex quorum manifestatione sequeretur infallibiliter Regni everfio, Templorum profanatio &c. potest sine mendacio ingenue respondere: *nescio: aut, meus Princeps nihil tale mihi communicavit:* & audientes ex circumstantia Legati, qui agit res sui Principis, possunt, & debent arguere, quòd dicat, *nescio sibi, ut debeam revelare;* & sibi imputent, si hoc non capiant, cum circumstantiæ sufficienter id ostendant.

17. Licitum esse usum restrictionum externarum sensibilibus non purè mentalium, seu equivocationum materialium dixerunt allegati Mayol. Pisapus, & Viva: & probant exemplo Abraham, qui ut se à mortis periculo liberaret, dixit Saram non esse uxorem suam, nec tunc mendacium dixit, sed veritatem iusta, & urgentissima causa celavit. Quamvis enim nunquam sit licitum negare veritatem & audientem positivè ex intentione fallere, intendo per se illius deceptionem, tamen secundum D. Augustinum, & Doctores licet ex causa veritatem occultare,

quando non expedit illam manifestare, dicendo verum verbis obscuris. Unde D. Thomas 2. 2. *qu. 70. art. 1. ad 1. ait.* Quòd D. Augustinus loquitur de occultatione veritatis in casu illo, quando aliquis non compellitur Superioris auctoritate veritatem proflare: *Quando occultatio veritatis nulli specialiter est damnosa,* & D. Raymuadus *lib. 1. sum. tit. de mend. allegat à Chabasi. prax. lib. 4. cap. 4. num. 1. 2. habet.* Si reum, qui queratur ad necem, domi occultaverim, nec ad redimendam ejus vitam aliud suppetat remedium, quàm interrogantibus, qui volunt interficere, respondere: non est hic respondendum aliquod verbum equivocum: non est hic, puta in mensa, vel aliquid simile.

Iusta autem, & gravis causa in Confessario, reo, & Legato ad occultandam veritatem, & dicendum verum per verbum equivocum, *nescio, vel non feci,* est, quia si Confessarius fateatur peccatum, frangit sigillum confessionis, & reverentiam irrogat Sacramento. Si reus fateatur crimen, poenam mortis, vel aliam gravem debet sustinere; & si Legatus Principis aperiat secretum sui Principis, offendit fidelitatem, ledit secretum naturale (quod servandum est, nisi sumus in casu, in quo secretum præjudicet bono publico, vel fidei, & Religionis,) & est causa enunciatorum malorum.

18. Ità in casu Adultera absque mendacio, & restrictione purè mentali habet iustam causam licite occultandi veritatem respondendo ad vitandam mortem: *non feci.* Quæ verba ex circumstantiis tum mali imminenti, tum quòd nullus

nillus tenetur se infamare, tum quod mulieres similia crimina maxime maritis solent negare, faciunt hunc sensum, quod non fecerit, ut debeat dicere marito; vel alium similem verum, licet obscurum. Quos si maritus non percipit, sibi imputet, non attendens ad circumstantias locutionis, à quibus abundè significatur. Poncius ubi supra num 141. dixit, quod mulier posset hac forma se extricare: *marito mi, cur me de hoc interrogas? putas ne me, aut ullam aliam talis criminis consciam, falsuram iūd? An non scis, quod talia crimina difficulter confiteantur Deo? Quid ergo putas nos falsuras extra confessionem, & quidem maritis, quibus præsertim volumus ea esse occulta?*

Itaque Confessarius mulieri petenti instrui circa modum respondendi, posset consulere illum, in quo nec mendacium est, nec restrictio ulla. Quod, si maritus iisdem criminis instaret pro responsione decisiua, posset respondere per verbum æquiuocum, non feci.

19. Cæterum cit. Mayol tradit quatuor condiciones esse necessarias, ut ad praxim licitè deducatur usus restrictio- num non purè mentalium externarum, vel æquiuocationum materialium, propter quas rarissimè occurrit, ut similis modus loquendi adhiberi possit.

Prima est: Quod sit iusta causa, & gravis necessitas ita loquendi; cum nimirum oriretur loquenti, vel aliis gravissimum damnum, cui nec silentio, neque alia via, quàm istis æquiuocationibus, hic, & nunc & in istis circumstantiis, & angustiis occurrere posset.

Secunda, Quod respondens non tenea-

tur ex iustitia, religione, obedientia, aut alio præcepto veritatem nudè declarare; sed jus habeat ad celandam veritatem, & permittendum, quod audiens ex se ipso se decipiat; & ita Reus legitime interrogatus ab Iudice iudicè procedente, & quilibet inferior, à quo Superior legitime exquirat manifestationem alicujus veritatis ad bonam gubernationem necessariam, tenetur sub peccato obedire, & veritatem sincerè detegere. Parker pœnitens, quando interrogatur à Confessario de peccatis, quæ commisit, & de pertinentibus ad iudicium fori interioris, de restitutione facta, & occasione proxima &c. tenetur clarè respondere fatendo veritatem.

In omni itaque materia judiciali, siue fori, siue exterioris, siue interni, non est licitum veritatem occultare amphibologii, etiam non purè internis, ita ut illis utens peccet lethaliter, & jurans ad eas confirmandas sit perjurus. Idem dicendum de eo, qui interrogatur de Fide, quando instat præceptum confitendi illam: non enim tunc potest verbis amphibologicis eam occultare, aut simulare falsam Religionem, etiam ad vitanda gravia tormenta, & mortem; nam propter metum etiam mortis nec aliquod minimum peccatum veniale licet committere ex D. Augustino lib. cit.

Tertia. Quod occultatio veritatis mediante æquiuocatione materiali non debet esse innocenti specialiter nociva, & damnosa, sed tantum assumenda est à loquente ad vitandum proprium, vel proximi damnum, quod alia via hic, & nunc evitari nequit; non verò ad damnum alteri inferendum. Ita spontè

(Bbb) 2

etiam

etiam contrahentes, & se invicem onerosè obligantes ad vendendum, emendum, &c. & cum à privata persona, ad quam spectat ratione contractus juramentum exigitur, tenentur sine ambiguitate se obligare, & non fictè jurare, aliàs injuriam irrogant parti legitimè contrahenti, & juramentum exigenti, ac damnum inferitur ei, qui ex sua parte ingenuè contractum implet. Et hinc humanum commercium, & societas laeditur.

Quartam addendam esse puto, nimirum, quòd verba exteriora, vel ex se, vel ex circumstantiis sint verè æquivoca, & in communi prudentium usu interpretationem, & duplicem sensum verum admittant, quorum quemlibet quisque ad illa attendens, & ponderans possit intelligere, aliàs erit locutio cum restrictione purè mentali, quæ nullo pacto licita est, & est ab Innocentio proscrip-
ta.

20. Verùm idem Mayol. ibid. concludit, Quia in praxi usus æquivocationum, etiam purè materialium, præsertim, si frequens extiterit, non caret periculo incidendi in æquivocationes formales, restrictiones purè internas, & mendacia; perinde ac ex juramentorum repetitione facilis est lapsus in perjuriam, ideo sicut scriptura consulit, ne juramentis os nostrum allueat, immò ut non juremus omninò, quantumvis juramentum sit licitum ad tollendas occasiones perjurandi; ita etiam consulendum est hominibus, ut non nisi in verissima & extrema necessitate, & quàm rarissimè utantur æquivocationibus, etiam materialibus, ut sic vitent periculum

mentiendi. Hæc ille; qui objecta solvit, quæ ex D. Augustino opponuntur contra superius dicta. Hæc sunt, quæ occasione dubii propositi sub num. 3. dicenda esse censui contra dicta in prima impressione.

21. Quæritur. Superior promovendus ad Ordines interrogat de natalibus, de censuris, de irregularitate, & volens contrahere matrimonium interrogat de impedimento, exigens etiam juramentum; petitur, an possint respondere cum restrictione etiam non purè mentali: & jurare non habito respectu ad intentionem jurantis?

Resp. Negativè, & contrarium videtur etiam proscrip-
tum in propositione 28. In qua damnatur licitam esse restrictionem non purè mentalem (purè enim mentalis in duabus propositionibus antecedentibus fuit proscrip-
ta) quoties de mandato Superioris, aut Principis, vel alio speciali statuto juramentum exigatur à promotis ad Magistratum; ut secunde promotus teneatur candidè fatèri suum crimen occultum, nisi velit renunciare officio obtento, & interrogationem illam, & juramentum declinare: ita Vivas. cit. & Pisan, ad prop. 28.

Licet enim licita sit æquivocatio mentalis, & restrictio non purè mentalis, & interna, quando Judex interrogat Reum, aut testem de crimine occulto, si non præcesserit diffamatio, vel semiplena probatio, aut indicia sufficientia, eò quòd tunc non interrogat juridicè, hoc est secundum ordinem juris; & ideo tunc non interrogat tanquam Judex, seu superior, sed tanquam persona privata, cui nemo tenetur aperire crimen occultum. Tam-

men

men quoties de mandato Regis, vel superioris legitimi exigitur iuramentum à Promoto ad Magistratum, quòd illum non obtinuerit propter commendationem, aut munera; tunc licet nulla diffamatio, aut semiplena probatio præcesserit, interrogatio est iuridica, & ordinata non ad puniendum delictum, sed ad avertendum à Republica damnum, quod sequeretur, si hac via Magistratus indignis conferrentur, & proinde illicita profus est responsio æquivoca, & iuramentum additum est perjurium. Ut idem Viva in terminis.

22. Unde notandum, quòd Iudex, vel Superior potest dupliciter de crimine interrogare. Primum ad illud puniendum, Secundo, ad impediendum commune damnus, aut alia crimina, quæ sequerentur: ut, quando fit interrogatio de crimine impediendo susceptionem Ordinis Sacri, vel matrimonium: dum interrogatio fit de subornatione, aut favore prævio ad promotionem. Si interrogatio fiat ad puniendum delictum, absque dubio exigitur semiplena probatio, aut indicia, & diffamatio, ut iuridicè superior interroget, & subditus teneatur respondere. Ut Doctores communiter. At ubi interrogatio fit de delicto in ordine ad præcavendum damnum publicum, aut alia peccata, tunc non debet semiplena probatio præire, quia bonum publicum prævalere debet privato. Bono autem publico expedit, quòd subditus ad alterum compellatur: vel ad deponendum officium, quòd obtinet in damnum publicum: vel ad manifestandum crimen occultum. Et hinc non datur locus æquivocationi, sed debet subditus candidè res-

pondere ad mentem interrogantis, & delictum suum aperire.

23. At petitur. *An promotus ad Magistratum, vel Prælaturam, qui interrogatus legitime an mediante pecunia, aut commendatione illam obtinuerit, veritatem, pejerando occultavit, teneatur statim Prælaturam renunciare, & damna compensare alteri, qui sua causa non est electus?*

Resp. Affirmativè. Si collatio Magistratus, vel Prælaturæ ex speciali statuto sit ipso iure irrita, quoties per commendationes, aut munera acquiritur, sive provisus pejeraverit, sive non: semper tenetur renunciare, quia invalide fuit promotus. Debetque damna compensare ei, qui aliàs fuisset electus, cum fuerit illi injurius. Si verò collatio non sit invalida ipso iure, sed invalidanda per sententiam Iudicis post delictum probatum, provisus negando delictum peccavit quidem, sed non tenetur ante sententiam Iudicis renunciare. Suarez lib. 5. de legibus cap. 9. num. 13. Qui probabilius putat esse, quòd non teneatur damna alteri compensare, cum non peccaverit contra iustitiam commutativam respectu eligendi, sed contra obedientiam respectu Iudicis: vel contra iustitiam legalem respectu Republicæ, aut contra iuramentum, & Religionem.

24. Queritur, an mentiantur homines cum urbanitatis causa sequenti forma se salutant, aut literis subscribunt: *osculor manus tuas: purpuram, pedes &c. ad tuos pedes provolvor; vel servus tuus sum: vel, omnia, que domine sunt, mea sunt, & de illis potes disponere pro libito?*

(Bbb) 3

Resp.

Resp. Negativè, nam in communi usu receptum est, quod ea verba proferantur in sensu improprio, & metaphorico, & sumantur, ut signa obsequii, vel amicitia; nec plus proferentes intendunt, quam obsequium, & amicitiam erga dominos, & amicos respectivè.

25. Quæritur, an Confessarius possit negare schedulam audita Confessionis ei, qui non est verè confessus propter defectum debitæ dispositionis; ratio dubii in hoc stat; quod si non deærit, significabit penitentem esse in malo statu, & revelabit Confessionem: si verò dederit, mentietur.

Resp. Negativè, sed schedulam debet dare, non quod absolverit, quia tunc mentiretur, sed quòd audiverit ipsius Confessionem: quò casu non mentitur, nam eam audivit.

Sed nonne, si daretur schedula peccatori occulto, ea mediante ipse decipiet parentes, Dominum, & Parochum: nam ex ipsa colligit ipsum esse optimum Christianum, cum tamen non sit, & ipse Confessarius deceptioni cooperaretur?

Resp. Quod nunquam Confessarius debet directè, vel indirectè aliquid facere ex quo possit revelari Confessio; negando verò schedulam Confessionis, saltem indirectè, revelaret; nam significaret eodem modo malam dispositionem penitentis: quam schedulam non confert ea intentione, ut præfatos penitens decipiat, sed, ut proprio muneri satisficiat, nec aliquid ponit, quod possit reddere Confessionem odiosam, & sigillum frangere.

26. Quæritur, accedit penitens, & se accusat: Pater, promissione jurata, fictè promisi Bertæ me eam ducturum

in uxorem, si mihi usum sui corporis concessisset, quod ipsa fecit, sed, cum ego, tunc ipsi promiserim restrictione mentali, intendendo, me ipsam ducturam post centum annos, vel, dum habuerit dotem scutorum centum militum, peto instrui, an teneat ipsam ducere?

Resp. Affirmativè, habetur ex cap. Quacumque arte, & cap. humana artes 22. quæst. 5. ubi hæc sunt: quacumque arte verborum quisque juret. Deus tamen, qui conscientie testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit; dupliciter tamen reus fit, quia & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo caput, & ex D. Thoma 2.2. quæst. 89. art. 7. ad 4. resolvente: quando non est eadem jurantis intentio, & ejus, cui jurat, si hoc provenit ex dolo jurantis, debet juramentum servari secundum sanum intellectum ejus, cui juramentum præstatur: & ideo ducatur ipsam ducere; ratio etiam est, quia hæc propositio: ducam te in uxorem, si mihi copiam tui corporis concesseris, ex natura sua significat illud, quod communiter à puella, & cæteris audientibus intelligitur, & juramentum ipsam in eo sensu confirmat; sed puella intellexit, quod promittens absolutè eam in matrimonium sit ducturus, & quòd profirmitate promissionis juraverit, ac Deum adduxerit tamquam fidejussorem, quod observabit promissum in eo sensu, ergo obligatur jurans ad observantiam promissi.

Quod confirmo. Juramentum fictum cum dolo illud est, cujus fictio opponitur juri ejus, qui onus aliquid subit, ratione cujus

cujus habet jus, ne alter faciat juramentum solummodo fictum, vel solummodo amphibologicum; modo: puella concedens ob promissionem juratam usum sui corporis, habet jus, ut alter serio, & cum juramento vero se obliget ad futurum matrimonium: nam propterea tale onus subivit, & posuit ex parte sua id, quod libidinosus requirebat, & pro quo illum juramento obligavit ad se reddendam securam, & certam de futuris nuptiis, ergo debet eam ducere, & prestare id, propter juramentum fictum, & amphibologicum, quod fuisset prestandum propter juramentum verum, & sincerum, ergo in casu ad idem obligat dolosum juramentum, & dolosa promissio, ad quod obligat verum juramentum, & promissio sincera.

27. Sed quaeritur, ex qua virtute teneatur juramentum, & promissionem fictam implere, ac puellam ducere?

Respon. Ex virtute justitiae (& si juramentum fuisset verum ex virtute, etiam religionis) ratio est, quia, qui acceptat aliquid sub conditione onerosa datum, ex justitia tenetur, quando potest implere, sed talis accepit usum alieni corporis sub conditione secuturi matrimonii, & potest illam implere, ergo tenetur.

Sed quaeritur, an possit substituere dotem ad implendam promissionem.

Respon. Negative; nam dum potest in specie dare id, sub cujus conditione alter subivit onus, tenetur ipsam dare, alias, eo pegato, alter esset rationaliter invitus; sic, qui potest restituere equum, non potest, nec debet restituere pecuniam, nisi Dominus sit contentus.

Sed quid, si fide cum juramento promississet puella dotem?

Resp. Si non habebat jus, ut ille sibi dotem promitteret, & id juramento firmaret, peccavit fide promittendo, & jurando, peccato mendacii, & peccato contra reverentiam juramenti; sed ad nihil tenetur: non ex virtute justitiae ad dandam dotem, cum nec fictio promissionis, nec fictio juramenti fuerit contra justitiam.

Sed quid, si intuitu hujus fide promissionis fuisset impedita, quominus ab alio dotem acciperet?

Resp. Tunc teneretur ex justitia ad compensandum damnum, saltem si prudenter potuit, & debuit praevideri; nam tunc ex tali fictione injuste damnum sequeretur, & injuriam ipsa reciperet.

28. Quaeritur, an possit quis factis mentiri?

Resp. Affirmative, etenim non solum in verbis falsis, verum etiam in factis, & simulatis operibus mendacium est, ut expressè textus in cap. caver. 22. qu. 5. & D. Thomas 2. 2. qu. 111. art. 1. in corp. ait: sicut, ergo veritati opponitur, quod aliquis per verba exteriora aliud significet, quam apud se habet, quod ad mendacium pertinet; ita etiam opponitur veritati, quod aliquis per aliqua signa factorum, vel rerum aliquid significet contrarium ejus, quod in eo est, quod proprie simulatio dicitur: unde simulatio proprie est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens: non refert autem, utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto. Unde cum omne mendacium sit peccatum, consequens

quens est etiam, quod omnis simulatio est peccatum. Hæc S. Doctor, de quo etiam cap. sequen. num. 2. & 3.

29. Quæritur, an hypocrisis sit species simulationis, & mendacii?

Resp. Affirmativè; hypocrisis enim est quædam simulatio; nam qui simulat se habere sanctitatem, seu personam justæ, cum sit peccator, est hypocrita: & ita, dum quis sacrum audit, Ecclesias frequentat, intendens, quod ab adstantibus videatur bonus, cum non sit, hypocrita dicitur, ex D. Thoma cit. art. 2. in corp.

30. Sed quæritur, an hypocrisis sit ex suo genere peccatum mortale?

Resp. Ex D. Thoma ibid. art. 4. in corp. quod in hypocrisi duo sunt, defectus sanctitatis, & simulatio ipsius: si quis, quo ad primum per peccatum à sanctitate defecerit, & non curet sanctificari, & justificari, quando tenetur, mortaliter peccat, & sic manifestum est, hypocrisis esse mortale peccatum, quomodo hypocrisis consuevit accipi in Scriptura; quantum verò ad secundum, quæ est hypocrisis communiter dicta, non est ex suo genere mortale, nam opponitur veritati, quæ de se non obligat sub mortali; sed propter adjuncta esse potest; ut, si quis sanctitatem simulat ad falsam doctrinam disseminandam, vel ad adipiscendam Ecclesiasticam dignitatem, qua est indignus; vel alia bona temporalia, in quibus finem constituit: & causa sit, cur alii ipso meliores, & egentes priventur. Quoties itaque finis intentus per simulatam sanctitatem non repugnat charitati Dei, vel proximi, erit peccatum veniale; ut optimè D. Thom. cit. Vide De la

Cruz direct. conse. 8. precept. qu. 2. art. 1. de mendac.

31. Quæritur, an jactantia sit species mendacii?

Resp. Affirmativè; nam vis jactantiae in eo est, ut quis verbis se extollat, dicendo de se aliquid supra se: ut, quod sit nobilis, dives, doctus, cum non sit; consequenter semper mendacium exigit, & includit. Propterea notatur à Cajetano in 2. 2. D. Thom. qu. 111. art. 2. 5. ad hoc dicitur, quòd jactare se de malo aliquo perpetrato, non est actus jactantiae, sed inanis gloriæ, juxta illud psalmi: quod gloriaris in malitia; nam in hoc, quamvis gloriator peccet, tamen non mentitur.

32. At quæritur, an jactantia sit peccatum mortale?

Resp. Negativè, ex suo genere, & per se, sed solum veniale, ut num. 4. diximus de mendacio in communi, cujus ipsa est species. Verùm, quia peccatum mortale est, quod charitati contrariatur, ut loquitur D. Thom. loc. cit. in corp. & nos diximus lib. p. c. 17. num. 4. Idèò jactantia est mortale in sequentibus casibus: primo, cum quis jactanter de se profert, quod est contra gloriam Dei, ut legitur de Rege Tyri Ezechiel. 28. Deus ego sum. Secundo, cum quis jactanter, & insolenter prorumpit in contemptum, & contumeliam proximi: sicut Lucæ 18. habetur de Pharisæo, dum dixit: non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti, &c. vel, ut etiam hic Publicanus. Tertio, quando, quis jactat se, de peccato à se non commisso in damnum suæ famæ, vel bonorum; nam hic se infamando peccat contra charitatem, qua tenetur se

se diligere. 4. Quando ex cupiditate lucci cum gravi damno proximi interno, vel externo quis jactat se doctorem, aut medicum, & inde falsam doctrinam seminat; vel pecuniam lucratur, aut corpora lædit, vel Cathedram obtinet, alias non obtenturus; quo casu tenetur, & Cathedram resignare, & pecuniam restituere; aliaque illata damna resarcire. Quòd si quis se jactaret, vel ut gloriam, aut lucrum aquireret, modò esset sine notabili damno proximi, foret solum veniale, utpotè spectans ad mendacium officiosum: ut ibid. optimè S. Doctor ad tertium. Toties itaque jactantia est mortalis, quoties cum mendacio pernicioso conjungitur; & quis contra Charitatem Dei, suam, vel proximi jactanter loquitur. Vide De la Cruz, de mendacio.

De mendacio in Confessione prolato diximus lib. I. cap. 7. num. 15.

CAPUT XVIII.

Prop. XXIX. ab Innoc. XI. Sc.
Administratio Sacramentorum non simulata.

I. PROP. 29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

Etiam Authores propositionis supponunt esse illicitum absque gravi causa simulare administrare Sacramenta; sed in eo errant, dum statuunt urgentem metum esse causam gravem, & justam, ratione cujus non sit illicitum Sacramentorum administrationem simulare.

2. Simulatio habetur, cum quis per Matth. xvi. Cautela Confessi.

signa externa factorum, vel rerum significat aliquid falsum, quod in mente non habet: & duplex est: *materialis*, & *formalis*: hæc dicitur, quæ fit ex intentione decipiendi, saltem virtuali, qua quis nimirum intendit, quòd alii intelligant aliter ac ipse cognoscit rem se habere; explico: expono vestes aeri, quibus uti soleo, dum iter facio, animo, ut videntes decipiantur, & putent me velle iter facere, & tamen de hoc non cogito, sed potius de opposito: in casu formaliter simulo. Illa verò, cum quis ponit signa externa indifferentia ad plura significanda, per quæ præter intentionem operantis aliqui decipiuntur; patet eodem exemplo: vestes aeri expositæ duo significare possunt, unum, quod quis velit illis uti ad iter faciendum; alterum, ut beneficio aeris à corrosione vinearum serventur illesæ. Si videntes eas aeri expositas intelligant, me velle iter facere, quod non intendo, quoad eos materialiter simulo.

Circa quod sunt Confessario aperienda dubia infra scripta.

3. Quæritur, an non modo damnetur propositio, quatenus affirmat licitam simulationem formalem in administratione Sacramentorum, hoc est ex intentione decipiendi, saltem virtuali; verum etiam damnetur quoque, quatenus agit de simulatione materiali, in qua scilicet præter intentionem administrantis decipiuntur fideles?

Resp. Affirmativè; ratio est, quia damnatur propositio, quatenus simulatio affert irreverentiam Sacramentis, sed irreverentia Sacramentis irrogatur per simulationem, tam formalem, quam ma-

(Ccc)

teria.